POSTALS MUSICALS

SEVILLA
EL FLAMENC

Marc Belmonte Salort

Cultura musical

ORÍGENS DEL FLAMENC

AMPLIEM!

YouTube

PITUQUETE

El flamenc és una expressió artística que naix de la mescla de moltes cultures com ara l'àrab, jueva i la procedent de l'ètnia gitana. D'aqueixa mescladissa cultural a Andalusia va sorgir el Flamenc. Allí va començar i es va desenvolupar aquest art que amb el temps s'ha estés convertint-se en una manifestació artística universal.

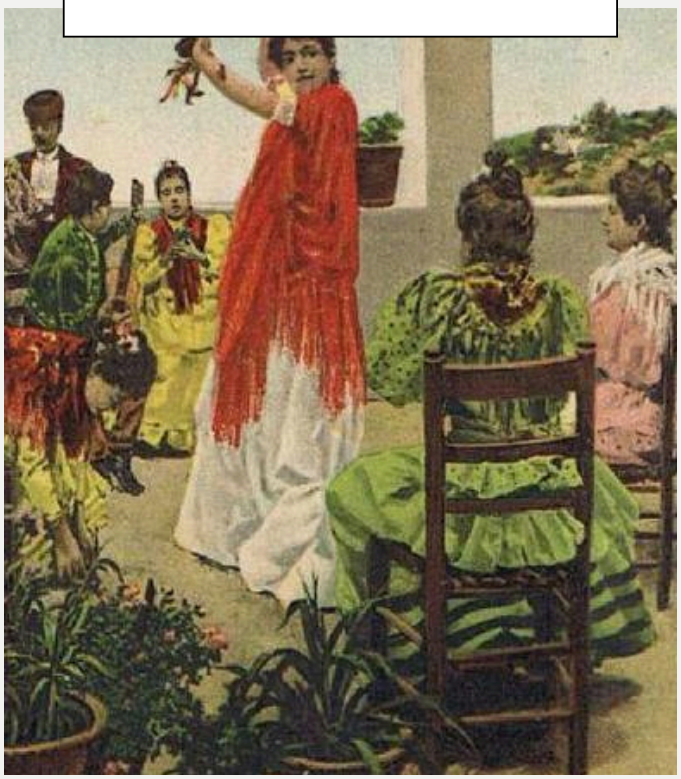

Si és clar on va nàixer, ocorre tot el contrari si volem saber quan va nàixer. No va començar en un any concret, va anar creant-se a poc a poc amb totes aquelles mescles de cultures i des de fa aproximadament dos segles és quan es comença a expressar com ho coneixem hui dia.

Podem dir que el flamenc és una música molt jove, perquè dos segles és molt poc temps dins de la història de la música. Encara que hi ha notícies documentades, vora l'any 1770, en les quals conten que se celebraven algunes festes i reunions en què el poble gitano exhibia balls i cants que van ser els antecedents del flamenc que hui coneixem.

Tant el ball com la música flamenca inclouen un grau alt d'improvisació personal, que pren cos a través de les expressions espontànies de les emocions de l'intèrpret a cada moment de la interpretació. Amb el florent desenvolupament de la música flamenca va sorgir una ràpida evolució del ball flamenc, que va aparéixer per primera vegada com una dansa estructurada en el segle XVIII.

El 'zapateado flamenco' és una part essencial del ball flamenc. En el flamenc el ballador es converteix en músic. El seu instrument musical són els seus peus. Aquesta modalitat té una tècnica de ball ben específica. S'inclou nombrosos principis de ball, des de la postura corporal i el domini del compàs de cada pal flamenc fins a la musicalitat, la força i la velocitat.

CARACTERÍSTIQUES GENERALS

- El cant flamenc es presenta en duo, és a dir un cantaor més la persona que li a companyia amb la guitarra. També sol representar-se en grup de músics els quals canten, toquen la guitarra i/o ballen interpretant alguns dels diferents estils que conformen la música flamenca anomenat Quadre Flamenc.

- La interpretació en el ball depén molt de la mena de cante que s'estiga interpretant. Cada cant flamenc té la seua pròpia textura i ritme. El ballador/a crea el seu ball d'acord amb aquestes característiques del cant. No obstant això, no segueix un patró establit de passos i moviments.

- Ritmes molt especials i complexos. Se solen classificar les produccions flamenques en compassos, que poden ser: soleà, seguidlless, fadangos, tangos i taguillos. Aquest pot mantindre's inalterat al llarg de tota la peça o bé sorgir com a producte de l'alternança successiva de compassos diferents.

- Caracter passional mitjançant el so de la guitarra i unes maneres de cantar i ballar energétiques.

- Gran varietat de melodies que conformen una àmplia varietat d'estils i subestils.

- L'harmonia més característica del flamenc és la modal encara que també poden tindre harmonies tonals i bimodals.

- Temàtica de les lletres: el dolor, la soledat, l'angoixa, la desesperació, l'amor, el desamor, la passió i l'alegria.

Quadre flamenc

ORGANOLOGÍA

RITME/ACOMPANYAMENT:

palmes

caixó flamenc

castanyoles

RITME/MELODIA:

guitarra

RITME/SOLISTA:

ballaor/a (*zapateado*)

ARTISTES DE RENOM

INVESTIGA

Què significa 'el duende' en l'argot flamenc?

LOLA FLORES (1923-1995)

Coneguda com La Faraona, fou una cantant, balladora i actriu espanyola.

Dins de la música, es va iniciar en el gènere de copla, també va cantar rumbes i ranxeres. Com a actriu va interpretar més de 35 pel·lícules, moltes d'elles ambientades en el folklorisme andalús. Va ser una de les primeres dones a l'Espanya de la postguerra a parlar lliurement de temes considerats tabú com la violència contra les dones i les relacions extramatrimonials

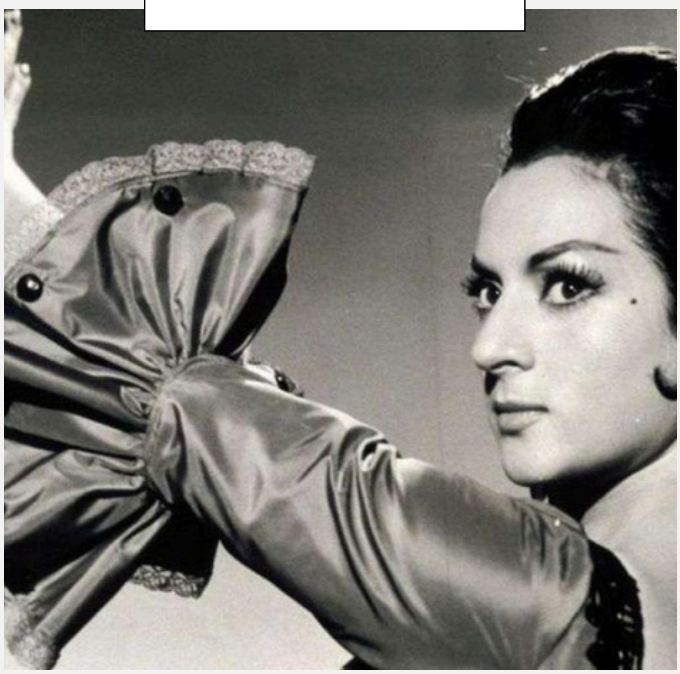

PACO DE LUCÍA (1947-2014)

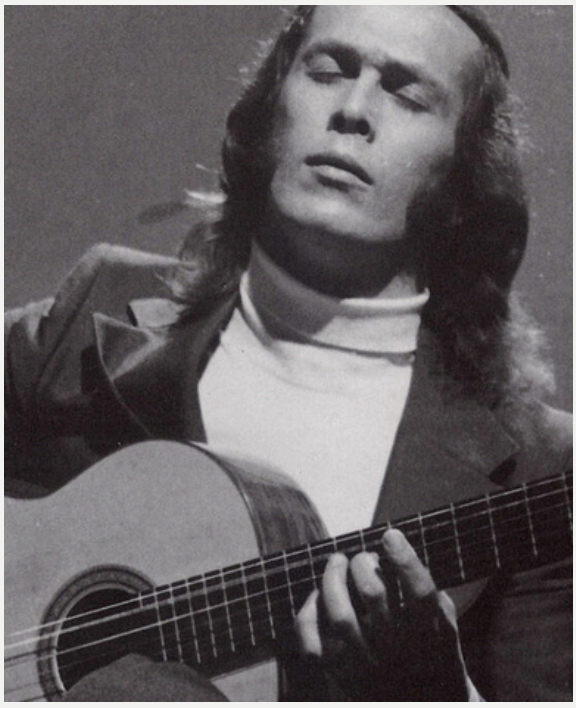

Músic i compositor espanyol considerat el millor guitarrista de flamenc contemporani i un dels més virtuosos de l'instrument a nivell mundial.

Se li atribueix la responsabilitat de la reforma que va portar aquest art a l'escena musical internacional gràcies a la inclusió de nous ritmes des del jazz, la bossa nova i la música clàssica. D'aquesta manera destaquen les seues col·laboracions amb artistes internacionals com Carlos Santana, I John McLaughlin, però també amb altres figures del flamenc com Camarón de la Isla o Tomatito, amb els qui va modernitzar el concepte de flamenc clàssic.

CAMARÓN DE LA ISLA (1950-1992)

Fou un cantaor d'ètnia gitana espanyol considerat per molts com el millor cantaor de flamenc contemporani i una de les més importants figures artístiques. En el 2000, li va ser concedida, a títol pòstum, la Clau d'Or del Cante. Entre la seua reeixida i àmplia discografia (amb 17 títols) destaca 'Soy gitano', el seu primer disc d'or.

MARIA ROSA GARCIA (1978-Actualitat)

Una de les cantants del flamenc més reconegudes és, sens dubte, la Niña Pastori. Parlem doncs d'una cantautora que va nàixer en San Ferando (Cadis) i que porta més de 20 anys dedicant-se al món de la música en general i al flamenc en particular.

Ha aconseguit vendre més de 2 milions de discos durant tota la seua trajectòria i, hui dia, continua sent una de les artistes més ben valorades del moment. Descoberta per Alejandro Sanz, Pastori és la compositora de temes musicals com ara “De boca en boca” o “Amor de San Juan“.

Llenguatge musical

ELS RITMES FLAMENCS

Diferenciar tots els ritmes flamencs és un treball per a experts, una matèria que requereix anys d'estudi i entrenament de l'oïda. Per això, hem realitzat una selecció dels més comuns:

- Sevillanes
- Tangos
- Rumba
- Alegries
- Soleà
- Guajira

SAPS QUÈ?

Flamenco Compás

Mitjançant aquesta app podem practicar els diversos ritmes d'aquesta unitat.

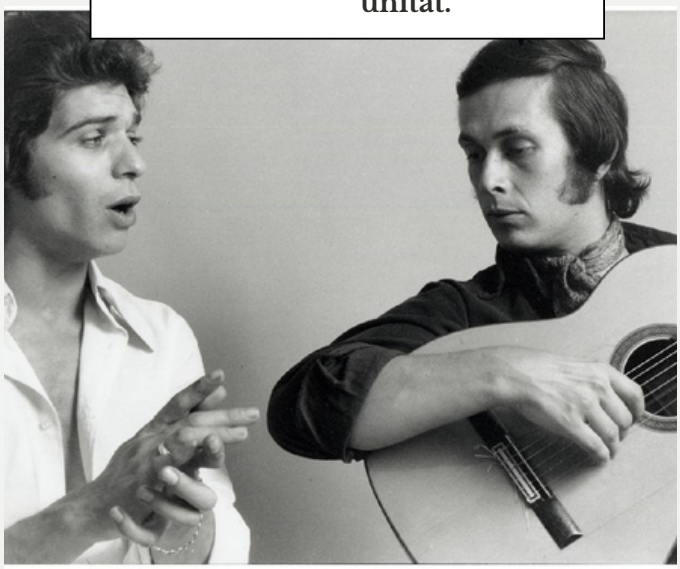

SEVILLANES (TERNARI 3/4)

Arranquem amb, probablement, el ritme més estés del ball flamenc. Aquest ha conquistat cors en tots els racons del món. De caràcter alegre i festiu, es caracteritza pel seu compàs ternari (3/4): el primer és fort i els dos restants són dèbils.

👏 👏👏 👏 👏👏 👏 👏👏

1 2 3 1 2 3 1 2 3

Pel que fa a la seua funció, aquest gènere va nàixer per acompanyar el ball. Tanmateix, els temes de les Sevillanes fan referència, en general, a una exaltació d'allò andalús i, en particular, històries romàntiques a Sevilla com ara "Cántame" de l'artista Maria del Monte.

TANGOS (BINARI 4/4)

Hi ha bastants dubtes sobre l'origen i l'aparició dels tangos flamencs. Les referències més antigues que tenim sobre els tangos daten de l'any 1814 on parla dels balls de Cadis. Posa de manifest que en el primer quart de segle XIX el tango flamenc té una presència palesa en les festes populars gaditanes.

Existeixen molts estils de tangos. D'una banda els locals: tangos de Granada, d'Extremadura, Jaén, Cadis, Triana, Màlaga... D'altra banda, els tangos personals, és a dir, que es denominen pel nom del seu creador, com ara els tangos de la Repompa o tangos de Pastora. En l'època daurada del flamenc, finals del segle XIX i principis del XX, els tangos eren cants festers que feien furor en els cafés cantants.

Pel que fa al ritme, el seu compàs és binari (4/4). El primer temps com a mena de silenci mentre que els temps 2, 3 i 4 es marquen.

Miguel Poveda - Tangos de Pastora

- 👏 👏 👏 - 👏 👏 👏
1 2 3 4 1 2 3 4

RUMBA (BINARI 4/4)

Gipsy Kings - Bamboleo

La rumba, no deixa de ser una derivació dels tangos flamencs. És un pal que competeix en alegria i energia amb les buleries.
En el seu assentament flamenc va tindre especial rellevància una de les ciutats andaluses més flamenques al costat de Sevilla, Cadis. De fet, els primers rumbers flamencs són gaditans, com la cantaora Pepa d'Or, una de les pioneres d'aquest gènere.

Pel que fa al compàs, és binari 4/4. No obstant això, el que més la caracteritza és la sonoritat rítmica "rasgueo" de la guitarra.

ALEGRIES (SUB. TERNARI 12/8)

Les alegries, com el seu nom indica, és un dels pals flamencs més festius. El seu origen es remunta a les cantinyes, antics cants propis de la costa gaditana, més concretament, de Cadis i els Ports. De fet, les alegries és un dels estils del flamenc més antic, del que deriven moltes de les coreografies i ritmes d'altres pals.

Cal destacar el “tiriti, trán, trán trán” abans de començar el cant.

Camarón - Alegries

SOLEÀ (SUB. TERNARI 12/8)

La soleà té un tempo lent i pesat, encara que el seu compàs és igual que el de les alegries i les buleries, però amb un altre caràcter més solemne.

GUAJIRA (TERNARI 6/8 + 3/4)

La guajira flamenca no és una altra cosa que l'adaptació de la música pròpia que es cultiva a les zones rurals de l'illa de Cuba.

Respecte al compàs, podem dir que es tracta d'un 6/8 al qual li afegim un comàs de 3/4. Tot i això, podem tractar-ho a la manera d'un 12/8 però no es recomanable per la dificultat dels temps forts que a continuació hi observem:

Juanito Valderrama - Guajira

PARTITURA

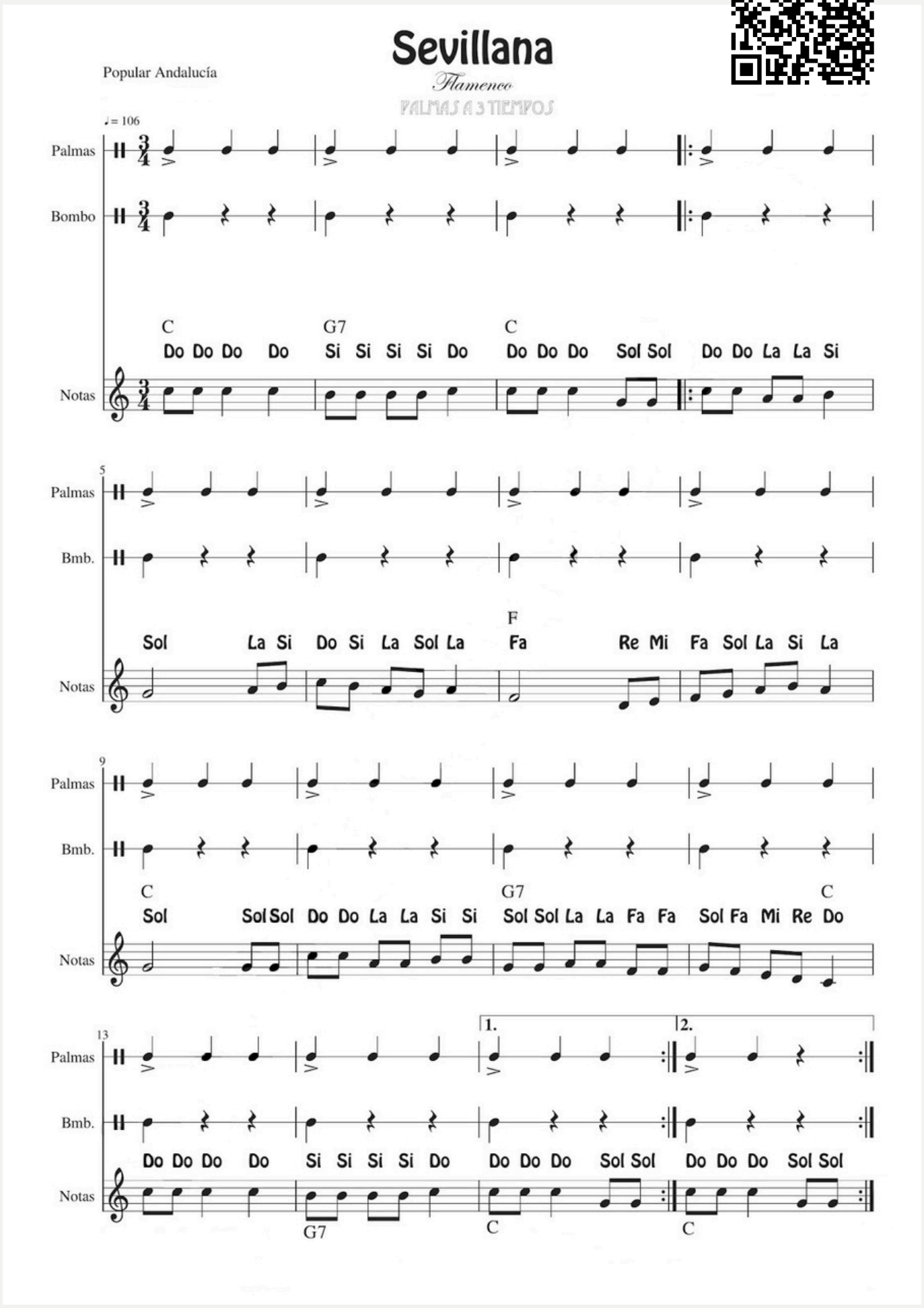
Sevillana
Flamenco
PALMAS A 3 TIEMPOS
Popular Andalucía
♩= 106
Palmas
Bombo
Notas
C
Do Do Do Do
G7
Si Si Si Si Do
C
Do Do Do Sol Sol
Do Do La La Si
Bmb.
F
Sol La Si Do Si La Sol La
Fa Re Mi Fa Sol La Si La
C
Sol Sol Sol
G7
Do Do La La Si Si
Sol Sol La La Fa Fa
C
Sol Fa Mi Re Do
1.
2.
Do Do Do Do
Si Si Si Si Do
Do Do Do Sol Sol
Do Do Do Sol Sol
G7
C
C

PARTITURA

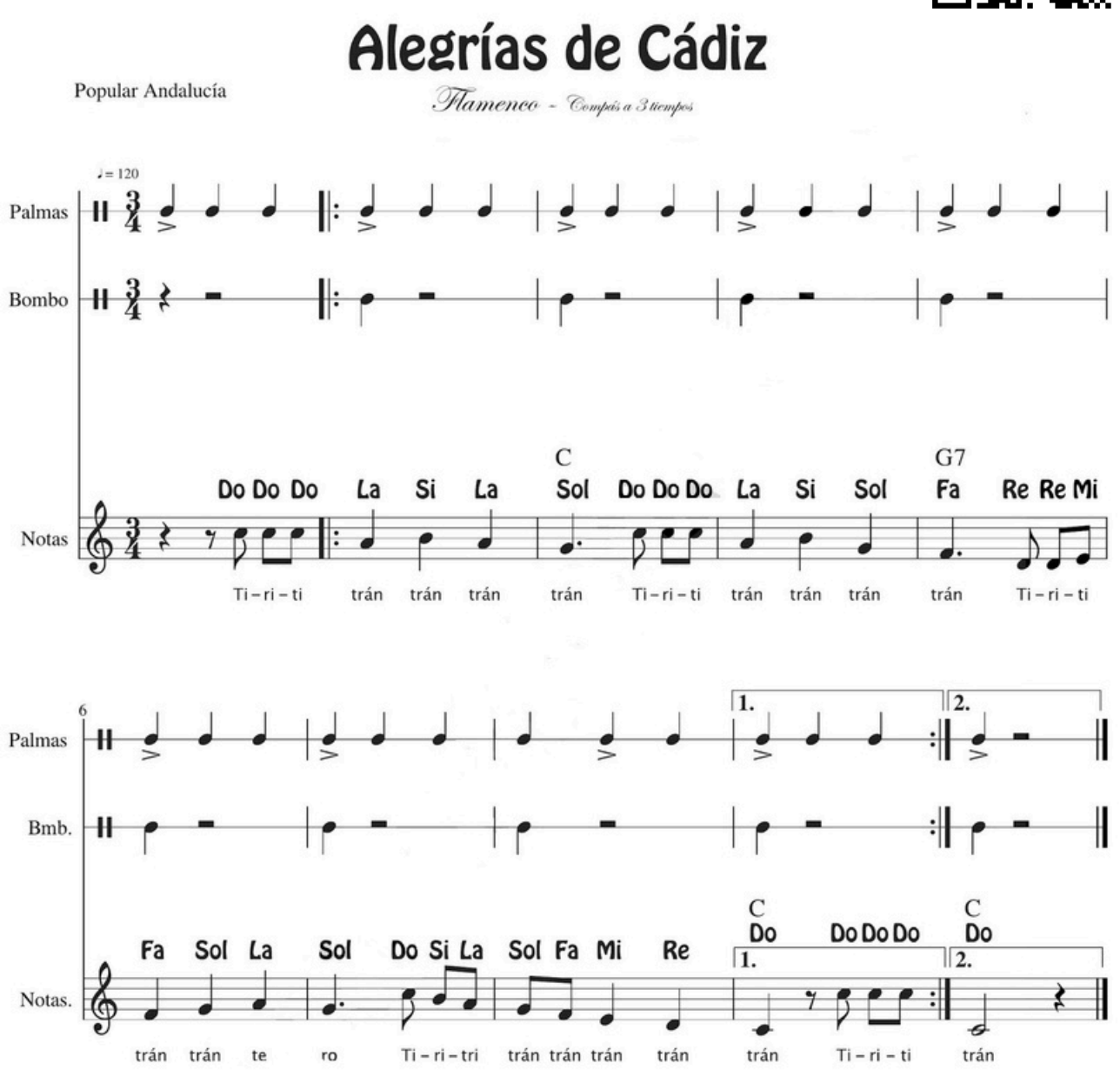
Alegrías de Cádiz
Popular Andalucía
Flamenco - Compás a 3 tiempos
♩= 120
Palmas
Bombo
Notas
C
G7
Do Do Do La Si La Sol Do Do Do La Si Sol Fa Re Re Mi
Ti – ri – ti trán trán trán trán Ti – ri – ti trán trán trán trán Ti – ri – ti
6
Palmas
Bmb.
Notas.
1.
2.
C
C
Fa Sol La Sol Do Si La Sol Fa Mi Re Do Do Do Do
trán trán te ro Ti – ri – tri trán trán trán trán trán Ti – ri – ti trán